

njaki obilo spomina vrednega truda, a opazovatelj jezikovega razvitka radosten vidi povse lep napredek.

Primerno bode o tej priliki, da se tudi „Novice“ okoristijo zrnca, najdenega v 28. zvezku že hvaljenega „Rada“.

Ondi namreč razlaga pravi ud akademije g. Veber hrvatske izreke po njeni slobodi, jednovitosti, razumljivosti, zorovitosti (intuitivnosti) in simetrije v primeri z latinsko in nemško. Povzemimo iz tega sestavka, kar pisatelj govori o razumljivosti in simetriji, ker se prilaga tudi slovenščini. Hrvatska izreka, tako uči gosp. Veber, ne trpi dveh predlogov (praep.) zaporedoma. Na mesto: „U od Hrvatah nastanjenoj zemlji“ mora se reči: U zemlji od Hrvatah nastanjenoj.*)

Takisto tudi hrvatska izreka ne trpi mnogo inciz, ko namreč izreko seka, temuč kedar je treba po več stavkov spojiti z glavnim, tedaj se ta dene ali s kraja, a drugi sledé za njim, ali v sredino, redkeje na konec. Da bi čitateljem stvar bolje pojasnil, napisal je gosp. Veber za primer hrvatsko perijodo, kakor bi bila po latinskih pravilih, ter pridodal ji isto perijodo v hrvatskem kroji. Po latinskem načinu bila bi: Kano što mora težâk (poljedelec), ako hoče da ne samo sebe i svoju družinu prehrani, več i druge dužnosti, koje ima prama državi, izpuni, marljivo raditi; isto tako i učeni, pripravljajući se za više zvanje, mora ne samo cielu školsku godinu marljivo učiti, nego i u praznicah nauke opetovati. Po naravi hrv. pa: Kano što mora težak marljivo raditi, ako hoče da i sebe i svoju družinu prehrani, pače izpuni i druge dužnosti, koje ima prama državi; isto tako itd.

Simetriji pa, o kateri se mnogim pisateljem niti ne sanja, po g. V. je to pravilo: Kadar si v enem stavku izrekel kako misel, recimo, s pridevnikom, posluži se tudi v drugih stavkih pridevnika za podobno misel; kadar si se v enem stavku poslužil katerega bodi časa, rabi isti čas tudi v drugih stavkih za enakošno misel, da si bi jo lahko izrekel tudi z drugim časom; kadar si v enem stavku glagol djal na konec, deni ga tjekaj tudi v vseh drugih podobnih stavkih; z eno besedo, gledaj da ti bode zlog v vsem simetrično razvrščen, ker brez simetrije ni lepote.

Za primer navaja iz Vukove pripovedke o razbojnikih, ki so mislili cerkev okraštati, naslednji izpisek: „O braćo, za Boga! Mi hodismo po gori i po vsakim mestima i danju i noćju, bismo se s ljudima i udarasma na kule i dvorove, i ni oda šta se nepoplašismo do noćas od mrtvih ljudi! Ima li koji junak medju nama, da se vrati natrag, da vidi, kako je sad u onoj crkvi? Jedan veli: Ja neću; drugi veli: Ja nismem; treći veli: Ja sam volij **) udariti na dest živih, nego li na jednoga mrtvog.“

Ali ni to krasno rečeno? vpraša pisec. In po čem? Edino po simetriji. Prevrnimo besedni red in vsa lepota se izgubi.

Toda na konci vendar dodaje, da se zaradi simetrije ne sme jeziku sila delati, niti da se ona sme s

*) „Novice“ so se že v 13. listu od leta 1873 oglasile zoper to grdobo; pa smo vendar ni temu davno zasledili v nekem listu: kuje postave: ki segajo v od Boga cerkvi dane pravice, namesto: ki segajo v pravice cerkvi od Boga dane. Kaj pomaga opominjanje, ko nas je toliko nemškutarjev, to je, nemški mislečih, če tudi slovenske besede rabečih! Reklo se je: ne pišite novošegni, ker je ta pridevnik nepravilnega kova in tudi ker beseda šega (običaj) drugim Slovanom ni znana, marveč po novi, zdanji navadi, danda-našenj, novodoben, novomodnen, novočasen. Vendar ga najdeš v vsakem listu. Učilo se je: Pišite intelektualen, oficijalen itd.; tem bolj se kazi lep a v francoski e. Ako je ta nauk napačen, zavrni ga očitno, da se stvar dožene do resnice. Ako se pa prav uči, treba se je poprijeti tega, kar je prav.

**) Ja sam volij namesto: Ja volim (slov. „jaz bi rajši“.)

trudom iskati ili pretiravati, ker vsaka pregnana reč je grda.

Dodatek k spisu v poslednjem (43.) listu ad vocem: mestodržec. Tudi Mikl. starosl. slovar ima besedo: mestodržitelj, regionis praefectus, iz spisa sestavljenega o začetku XIII. veka.

Popravek. V prvem delu tega sestavka (stran „Novic“ 364) namesto: po staroslovenskem kraji čitaj: po staroslovenskem kroji.

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor Kranjski.

Predno o 12. seji nadaljujemo, sezimo nazaj na 11. sejo 15. oktobra, ker o tej seji še nismo poročali vsega. — Potrdil se je v tej računski sklep normalno-šolskega zaklada za leto 1874 (dohodki 12.936 gold. 89 $\frac{1}{2}$ kr., stroški 12.936 gold. 89 $\frac{1}{2}$ kr., konečni stan 59.953 gold. 17 $\frac{1}{2}$ kr.) in proračun istega zaklada za leto 1875 (potrebščina 36.895 gold. 32 $\frac{1}{2}$ kr., zaklada 19.104 gold. 12 $\frac{1}{2}$ kr., primanjka 17.791 gold. 20 kr., katera je pokriti iz deželnega zaklada). Važnejša opazka pri tej obravnavi se je storila le gledé topliške šole pri Zagorji, o katerej c. kr. deželni šolski svet ni postopal strogo po postavi, ko je donesek za to šolo zahteval od normalno-šolskega zaklada; donesek se je za zdaj pač dovolil, al deželni odbor je dobil nalog, na tanko preiskati to zadevo, in v prihodnjem deželnem zborovanji poročati, ali in kako daleč sega pravica Topliške šole do doneska iz normalno-šolskega zaklada.

O poročilu deželnega odbora gledé premestjenja c. k. okrajnega sodišča iz Planine v Logatec, ki je zdaj prišel na vrsto, naj omenimo poprej, da je deželni zbor in deželni odbor mnogokrat prosil c. kr. vlado, da naj poprej, ko misli za trdno premeniti sedež c. k. okrajnega glavarstva v Planini, zasliši mnenje deželnega zastopa. Toda zastonj; c. k. ministerstvo pravosodja je naznanilo deželnemu odboru, da se politični uradni sedež preselil bode v Logatec ter je poprašalo za mnenje o premestnji c. k. okrajnega sodišča. Vsled tega je deželni zbor sklenil, c. kr. vladi izreči obžalovanje, da se mu vkljub mnogokratni prošnji ni priložnost dala, svoje opravičeno mnenje naznaniti, predno se je za trdno sklenilo o uradnem sedežu c. k. okrajnega glavarstva, sicer pa ministerstvu misel izreči, da naj se tudi okrajno sodišče prestavi v Logatec, ker je želeti, da so vsi c. kr. okrajni uradi združeni na enem in istem kraji.

Potem se je dovolilo občini na Trati 33 $\frac{0}{100}$ šolski občini Topliški 80 $\frac{0}{100}$ občinske priklade.

Gledé državnih dovoznih cestá h kolodvoroma v Postojni in v Logatcu, katera je c. kr. vlada vkljub dotične postave in vkljub odločnega ugovora deželnega odbora vendar-le izročila dotičnim cestnim odborom — je deželni zbor ugovor deželnega odbora popolnoma odobril, tudi sam izrekel, da je postopanje c. kr. vlade v tem obziru nepostavno in sklenil, da naj se z vsimi postavnimi sredstvi dela na to, da c. k. vlada z ozirom na jasno dotično postavo prekličie navedeno izročitev.

O načrtu nove občinske postave, katerega je deželni odbor predložil, razgovarjalo se je dolgo; bistveno vprašanje je bilo, ali naj se vpeljejo velike občine, kakor že leta 1869 sklenjeno, al naj ostanejo majhne občine kakor dozdej. Ker je ta stvar in sploh občinska postava prevelike važnosti za našo deželo in je res želeti, da se vse naše razmere vnovič prav na tanko prevdarijo, predno se v tej reči odločuje, je deželni zbor sklenil, da naj deželni odbor skličie enketo,

namreč izvedence iz ljudstva in morda tudi izurjene uradnike, in da naj ž njimi dobro prevdarja načrt občinske postave zlasti tudi v tem obziru, ali so velike ali majhine občine koristnejše za našo deželo. Po nasvetu dr. Bleiweisa je deželni zbor tudi sklenil, c. k. vlado prositi, da naj prevdari, ali ne bi bilo koristno, namestu okrajnih glavarstev (Bezirkshauptmannschaften) postaviti politične komisarijate (Bezirkskommissariate), kakor so na Kranjskem bili pred letom 1850.

Potem se je potrdil proračun deželnega zaklada za l. 1875 (potrebščina 411.276 gold. 95 kr., zaklada 72.269 gold. 20 kr., primanjka 339.007 gold. 75 kr.), da se primanjka pokrije, naj se pobira 20% priklade od neposrednjega davka in 10% priklade od vžitnine gledé vina, vinskega in sadnega mošta in mesa; če bi pa vendar še kaj primanjkavalo, se smé od javnih obveznic deželnega zaklada toliko začasno zastaviti, da se dobode posojilo 100.000 gold. — O tej priliki je deželni odbor dobil nalog, na to delati, da bi stroške žandarmerije prevzela država. — Dalje so se podpore dovolile, in sicer: slikarju Martinu Umeku 200 gold., — slikarju Janezu Šubicu 250 gold.; povrh tega je deželni zbor Šubicu izrekel svoje zadovoljstvo z napredkom v slikarstvu in naročil je dežel. odboru, priporočati tega domačega umetnika c. kr. ministerstvu za nauk za podelitev državne podpore. — Slikarju Šimnu Ogrinu se je dovolilo 100 gold., podpiralnemu društvu slavjanskih dijakov v Gradcu 100 gold., in društvu tehnikarjev v Gradcu 100 gold. podpore. — Prošnje rudarskih akademikov v Ljubnu, dijaškega Dunajskega konvikta in gozdarja Franca Paderja za podporo se niso vslisale.

Prošnje Vipavske občine, da naj bi se vplačanje neke 25% priklade vstavilo, potem občine na Vačah gledé ceste od Klančarja do Goleka, vpokojenega ljudskega učitelja Alojzija Skraber-ja v Zatičini za podporo, in občine Col, Šturije, Ustje, Slap in Vipava, da bi se koze, te škodljive živali odpravile na Vipavskem, so se izročile deželnemu odboru v rešitev.

Prošnja vasi Knežak, Beč in Koritnice, ter prošnja Šneperske grajščine se izroči c. kr. vladi v rešitev z dostavkom, da naj se brž ko mogoče končajo vse obravnave v servitutnih zadevah. Konečno se tudi prošnja občine v Dragi zavolj odpisa davkov priporoča c. k. vladi, ob enem pa tudi deželni komisiji za uravnavo zemljiškega davka.

O 12. seji 16. oktobra poročamo še to-le: Za deželno-odbornega namestnika iz kurije veliko-posestnikov namestu Franca Rudeža se je izvolil pl. dr. Robert Schrey. Za ude c. kr. deželne komisije za uravnavo zemljiškega davka namestu barona Apfaltrerna, Kozlerja in dr. Razlaga so se izvolili dr. Karol Ahačič in deželna poslanca dr. Poklukar in Robič, za namestnika v isto komisijo se je izvolil deželni poslanec dr. Zarnik namestu Kotnika.

Po nasvetu pl. dr. Schrey-a je deželni zbor privolil, da se 130 □ sežnjev deželnega dvornega vrta odstopi mestni občini Ljubljanski v razširjanje ceste po Gradiši, toda le s tem pogojem, da mestna občina zid vrta na svoje stroške nazaj pomakne in da sklep dobode cesarsko potrditev. — Sprejel se je potem po nekaterih premembah zlasti gledé slovenskega teksta od c. kr. vlade predloženi načrt stavbenega reda. Ker je bil slovenski tekst postave prav slab in ker so vladne predloge postav sploh v slabi slovenščini pisane, je posl. Murnik nasvetoval resolucijo: C. k. vlada naj skrbi, da se vprihodnje načrti postav v dobri slovenščini predložé deželnemu odboru, kar je obveljalo.

Vsled poročila o deželno-odbornem delovanju za

razdobje od 1. novembra 1873 do konca junija 1874 je deželni zbor storil različne sklepe. Sklenil je namreč, da naj se c. k. vlada naprosi, za pospeševanje izvršitve postave za napravo novih zemljiških knjig skrbeti; — ukazal je deželnemu odboru, po vsi moči se potezati za to, da se tudi Radoljškem okraju po razmeri preobloženja odpiše zemljiški davek; čeravno je Deschmann temu nasprotoval in odločno zagovarjal, da naj se sploh davki nikjer ne odpišejo. — Dalje je deželni zbor sklenil, c. kr. vlado naprositi, z obzirom na obžalovanja vredne razmere na Gorenjskem in Notranjskem po vsi moči si prizadevati, da se zavlečene obravnave zavolj odveze in uravnave zemljiških služnosti kar najhitreje končajo. — Dalje je deželni zbor ukazal deželnemu odboru, po primernih sredstvih ljudstvo na to napeljavati, da si vsaj poslopja zavaruje zoper škodo požara in tudi v dogovor stopiti s knezoškofijskim ordinarijatom, da se farna poslopja primerno zavarujejo. — C. kr. vladi je deželni zbor izrekel hvalo za obilno ubogim Dolencem iz državnega zaklada dovoljeno podporo 30.000 gld. — Potem je deželni zbor naročil deželnemu odboru, skrbeti za cestno zvezo med Litijo in Dolenskem s posebnim obzirom na črto čez Lipinsko Bukovje in tudi skrbeti, da se Krško-Grosupeljska cesta pripravi za javno rabo. — Gledé Litijskega mostú čez Savo je deželni zbor pohvalil deželni odbor, da se je tako krepko branil, navedeni most od vlade prevzeti v deželno oskrbovanje. — Dalje je deželni zbor dovolil, da se upravniku posilne delavnice, kakor leta 1874 tudi vprihodnje po 100 gold. odškodnine na leto izplača iz norišno-stavbenega zaklada za vrt, ki ga je odstopil norišnični podružnici. — Gledé okrajnih blagajnic je deželni zbor sklenil, vlado poprositi, da naj tudi še l. 1875 ostanejo. — Potem je dotični odsek še nasvetoval ta-le predlog: Deželni odbor odločno protestira zoper odstranjenje slovenščine na učiteljski vadnici, na Kranjski realni gimnaziji in na realki v Ljubljani. Dasiravno je Deschmann ta predlog spodbijal, vendar je obveljal pri glasovanju.

Horakov predlog gledé dovoljenja 30% hišnega davka za vzdržavanje poslopij se je izročil deželnemu odboru s tem, da naj stvar na tanko prevdarja in potem napravi peticijo na državni zbor. — Razlagov predlog zavolj uravnave reke Krke od Belecerkve do Krškevasi se je izročil deželnemu odboru s tem, da naj v dogovoru s kmetijskimi podružnicami, z dotičnimi župani in sploh z izvedenci prevdarja, al in na koliko bi bila navedena uravnava kmetijstvu koristna ter prebivalcem dotičnim všeč.

Gledé železnic je deželni zbor ponavljal svojo že mnogokrat storjeno prošnjo, da naj c. kr. vlada pospešuje napravo za vojvodstvo Kranjsko in za vso Avstrijsko deželo sploh velevažne železnice iz Ljubljane v Karlovec s posebnim ozirom na Novomesto; — ponavljal je tudi prošnjo, da naj vlada pospeševa napravo za našo deželo tudi velevažne železnice iz Trsta v Loko in da naj pri nadaljevanju železnice iz Loke na severne kraje gleda posebno na to, da se po najkrajši poti doseže zveza Trsta s severom, in ker se to najbolje doseže, ako se Loka s cesarjevič Rudolfovo železnico v Celovcu ali v Lauendorfu zveže, naj bi vlada pri odločevanju te železniške črte gledala posebno na najmarljivejši obrtniški trg „Tržič“.

O peticijah občine Konjiške in občine Šent-Lamberške o cestnih zadevah je deželni zbor veleval deželnemu odboru, da naj učini, kar je potreba, da se cesta od Litije do Polšnika oziroma črta od Litijskega mostu do Save preloži če treba tudi na Ponoviško cesto.

da se brod na Savi pridobi in zagotovi za javni promet in če je vsemu temu treba deželne postave, da predloži tako postavo prihodnjemu deželnemu zboru. — Prošnja navedenih občin, da bi se cesta od Save čez Mošenik in St. Lambert do Zagorja vvrstila med okrajne ceste, se ni vslišala. — Prošnja obrtnikov in prebivalcev v Belipeči zavolj naprave dovozne ceste k železniški postaji v Radečah se je izročila deželnemu odboru v obravnavo v smislu dotične postave. (Konec prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Za Španjsko armado* se na Ogerskem nakupuje 3000 konj. Tudi na Angleškem se kupujejo. Vse to je znamenje, da v ti nesrečni deželi boj ne bode še tako kmalu prenehal.

* V Berlinu je v polku cesarja Jožefa 76 vojakov za trihinoso bolnih. Trihinoza je tista grozovita bolezen, ki jo človek dobi, če je s suhim mesom ali klobasami povžil tistega črva, ki mu je „trihina“ ime in se v prešičih zaredi enako ikram.

* *Kako se madjari.* Kanoniki Vesprimski so dobili povabljenje, naj bi svoja slovanska in nemška imena spremenili v madjarska, na pr.: Cečinovič v Kemeses, Pečla v Palotai, Štefan Gulden pa dekan Gulden v Forintov, in konečno profesor v semenišču Wunsch v Fejevare. Tako se množi narod madjarski, pristavlja „Našinec“ št. 125.

* *Zavolj kuge,* ki se neki na Ogerskem in Hrvatskem nahaja, je tukaj meja zaprta, in vojaki na straži nastavljeni. V nedeljo 8. novembra zjutraj grejo štajarski tesarji, ki so bili na Ogerskem na delu, domú. Na meji se eden izmed njih spré s stražečim vojakom, zarad česar, se še gotovo ne vé, a vojak nastavi puško, ustrelí za njim in ga tako nesrečno zadene, da se tesar le še 5 stopinj storivši s klicem: „Jezus, jaz moram umreti!“ mrtev zgrudi na tla. Revež zapustí ženo z dvoje otrok. Ali je bilo ravnanje vojaka postavno ali ne, bo preiskava dognala. „Slov. Gosp.“

* *Kaj nemškutarji pravijo k tej razsodbi?* Nadvojvoda Rainer, poveljnik deželne brambe takraj Litave, je bil tudi v Sučavi, v Bukovini, kjer se mu predstavi med drugimi tudi učiteljstvo Rumunske, grško-iztočne gimnazije. Na vprašanje vojvode, v katerem jeziku da se v gimnaziji podučuje, odgovoré profesorji, da — v nemškem! Nadvojvodi se to vendar prečudno dozdeva ter vpraša na dalje: „Pa vsaj imate vštricnih razredov, v katerih se v rumunskem jeziku podučuje?“ Žalostnega obraza rečejo profesorji, da tudi paralel z narodnim učnim jezikom ni! — Na to reče nadvojvoda ves nevoljen: „To je prečudno stanje; mislil sem, da se na tej gimnaziji v Rumunskem jeziku podučuje, ker si vsako ljudstvo najlože v svojem maternem jeziku potrebnih vednosti pridobi!“ Postavi, bralec — piše „Slov. gosp.“ — povsod namesto „Rumunskega“ slovenski jezik, in najdeš z nadvojvodo žalostno stanje naših gimnazij.

Naši dopisi.

Iz Zagreba. — Veselo poročilo vam morem poslati o številu dijakov, ki so se vpisali v tri fakultete našega vseučilišča, in ktero znaša skupej 270. V fakulteto juridično namreč se je vpisalo 160 rednih in 7 izvanrednih, skupej tedaj 167; — v filozofično fakulteto 18 rednih in 4 pa izvanrednih, — v bogoslovsko 7 rednih in 74 izvanrednih, skupaj tedaj 81.

V Gorici 15. nov. — Primeri se večkrat, da profesorji, šolski ravnatelji itd. o takem času umrjejo, ko jim tovariši in učenci ne morejo izkazati poslednje časti. Tako se je zgodilo tudi tukajšnjemu ravnatelju državne više realke in deželnemu šolskemu nadzorniku ranjcemu Ferd. Gatti-u. Umril je 4. septembra t. l. — 5 dni po sklenitvi šolskega leta. Pri veličastnem pogrebu 6. septembra je bilo le malo profesorjev in učencev. Zatorej je bila prva skrb realkega učiteljstva koj po začetku novega šolskega leta, napraviti svojemu pokojnemu direktorju spominsko svečanost. Dne 12. novembra je bilo v prvostolni cerkvi slovesno mrtvaško opravilo vpričo vseh realkinih in družih srednješolskih profesorjev, vse mladine više realke in obilne množice družih ljudi. Pričujoča je bila tudi rajncega ravnatelja družina in žlahta. Mašo in eksekvijske je pel nadškofov srednješolski komisar za vérstvo, mons. kapiteljski dekan dr. Dom. Castellani. Mrtvaški oder so kinčali 4 venci s primernim napisom. Poleg odra na obeh stranéh je stalo 8 črno oblečenih odraslih dijakov z bakljami. Petje na koru je spremljala instrumentalna muzika. Tako se je častil spomin moža obče znanega in spoštovanega v našem mestu. Nasprotnikov se mu ni manjkalo in tudi po slovenskih časnikih je bilo mnogokrat brati njegovo ime. Kritika mu ni prizanašala — ali je pa bila vselej pravična — naj prašajo zdaj sami sebe njegovi nasprotniki na preranem grobu njegovem. Jaz naj opomnim le to-le troje. Slovenščine se je ranjki vodja, odkar je bil nadzornik, tako marljivo učil, da je slovnico bolje poznal, nego marsikateri slovenski „profesor“. Slovenske tekste šolskih postav je malokateri Slovenec tako pretresal kakor on. V vérskih rečéh se je védel v sedanjih težavnih časih in v težavnem svojem položaji prav previdno in taktno. Da-si tujec, znal je naše narodne in vsakoršne posebnosti tako ceniti in spoštovati, da se je — rekel bi — v 20 letih ves pogoričani. In, če se nahaja v njegovem uradnem delovanji kaj, kar se znabiti s tem, kar trdim, ne vjema, treba vedeti, da možje v njegovem stanji morajo marsikaj storiti — na komando. Pod zemljo ga je spravila služba in menda neke neizpolnjene nade, katere bi se bile pa brž ko ne — ko ne bi bil umrl — v kratkem uresničile. — Viša realka je gotovo sama sebe počastila, ko je rajncemu gori omenjeni dan poslednjo čast izkazala. — Za srednji šoli se je letos več učencev oglasilo, ko prejšnjih let; za vsako po blizo 80. Tudi v pripravljavnico za gimnazijo in realko je sprejetih neki čez 100. Čudna prikazen je pa ta, da je razmerje med učenci v narodnem oziru od lanskega leta sem poprejšnjemu čisto nasprotno. Dvema tretjinama Lahov (in peščici Nemcev) nasproti stoji v I. razredu gimnazijskem ena tretjina Slovencev. Na realki je razmera menda še neugodniša. Kje so naši slovenski otroci? Domá. Glavni vzrok, da jih ni v srednjo šolo, je pomanjkanje 4razrednih slovenskih ljudskih šol na kmetih ali v slovenskih trgih. Jaz mislim, da bi bilo treba vse žile napeti, da dosežemo vserezrednih šol na Slovenskem, iz katerih bi prestopali otroci bodi-si naravnost v gimnazij in realko, ali pa vsaj v njuno pripravljavnico. Več o tem drugi pot. — Morilca Bračarskega duhovnika Marcolini-a so zasačili. Nek mizar iz Karmina je, ki ima rajncega sestrično (?) za ženo. — V naši „Nici“ se vreme ni kaj lepo obnašalo te dni. Drevje še zeleno (in le deloma rumeno) — pa sneg! Po bližnjih gorah leži sneg skor do srede; tudi v mestu je priletel. Burja je bila huda, pa ne prav mrzla, kakor po zimi. Danes je spet lepo.

Iz Štajerskega. — Sadjerejem našim bo gotovo všeč, da zvedó, da pri Tomažu Spindlerju v Mali

T. Kaj nimaš zdaj nič dela — nič ne nakladaš v gozdu?

J. Za silo sem si že preskrbel drv; ali kaj, ko moram vendar še gledati, da kako poleno prodam, da imamo vsaj za sol.

T. Tudi pri moji hiši je že manj dela. Da pa ne držim križem rok, sem začel naše časopise prebirati, in tu sem zvedel, da nam bodo kmalo pomagali drugi gospodje „nakladati“.

J. O, da bi nam le kmalo kaj dobrega naložili, saj zdaj je že taka, da nimamo nič; človek bi kar s kože skočil — pa se bojim, da bi nazaj ne mogel.

T. Ti me ne razumeš! — Naložiti nam mislijo le še večje davke.

J. Kaj vruga! Saj še teh ne morem plačati.

T. Bral sem v naših cenjenih „Novicah“, da je nek „velik“ gospod in doktor (Herbst se mu pravi) zahteval, da naj se c. kr. vlada potruži za zemljišno-odvezni zaklad na Kranjskem ne le 20% od direktnih, ampak tudi 20% priklade od indirektnih davkov pobirati, ko je vendar naš deželni zbor sklenil, od indirektnih davkov le po 10% priklade pobirati; cesar sicer tega še niso potrdili — pa prav za prav cesarska vlada tudi po nekih §§. pravice nima tega storiti.

J. Ja — za božjo voljo — kaj hočejo nas res popolnoma sleči? saj smo že tako na pol nagi. Čudne reči mi pripoveduješ, Tone! Kaj pa si še kaj družega bral? Povej mi, povej!

T. Naj bo! Bral sem tudi v nekem slovenskem časopisu, da naj bi se za male hudodelnike (?) — šolarje kaznovalnice napravile; dalje pa v našem vrlem „Slovenu“, da so se bili uni dan v Ljubljani nekateri šolski učitelji zbrali in marsikaj sklenili; med tem tudi to, naj se stariši šolarjev ostro kaznujejo, ako ne bodo svojih otrok prav pridno v šolo pošiljali.

J. To bi bilo menda prav, kaj ne? Naj bi se otroci vsaj kaj naučili, ker tako nič ne znajo, ali pa prav malo.

T. No, Jur, zdaj si vendar eno pametno povedal; otroci se res malo naučijo. Primaruha, moj fantek že 2 leti v šolo hodi, pa ne zna ne brati (k večjemu malo v branji peti) — ne pisati; jaz sem toliko — in še bolje v enem letu znal; in paglavec sam na sebi ni praznih možgan.

J. Morda se pa noče učiti?

T. Uči se že, ali on pravi, da imajo v šoli toliko reči, da bi se mu skoraj glava zmešala! Preveč učiti se imajo. — Se ve, da otroška pamet ne more vsega zapopasti in v glavi obdržati; toraj še potrebnih reči naučiti se ne. Zastopiš to, Jur?

J. Kaj bi ne. — Saj sam po sebi vem, kako je težko 10 pa še več reči na enkrat v glavi obdržati; na vsakih davkarskih bukvicah imam poseben „cahen“ ali kak vogel drugače privihan, pa še ne vem, katere so te ali une. Čemu tedaj pri otrocih toliko reči?

T. Pa, vedi še to le: Dobijo se še taki učitelji — pa v današnjih časih — ki sami dosti ne znajo. — Nek učitelj iz „rajha“ (kjer ljudje zelo zelo na šolo držé) vpraša pri preskušnji otroka: „Was ist die Hauptstadt von Wien?“ Revše ne vé odgovoriti. „Das weisst du nicht?“ „Oesterreich“, odgovori učitelj. (Po naše: „Katero je glavno mesto Dunaja?“ je vprašal učitelj otroka pri preskušnji. Revše, ne vé odgovoriti. Zatoraj ga učitelj še pokrega in pravi: „Tega ne veš?“ „Avstrija“, odgovori učitelj sam.) To je pač lepa! Jur! tega gosp. učitelj ni zgovoril v šali, to ti lahko spričajo možje, ki so zraven bili.

J. Oho, kaj tako so učeni ti novi možje in šolski prijatelji?! Tako neumne bi še jaz ne zinil!

Pa ti zahtevajo še vedno več plačo, kakor mi je ravno prej naš oče župan pravil?

T. Pa ne le ti — glej, še naši (vsaj jaz tako mislim, da so naši) so na Dolenskem v Št. Jerneji zahtevali (13 jih je bilo), da naj se učiteljska plača povikša najmanj za 200 gold.

J. Kaj pa te pijavke (Bog mi grehe odpusti), kaj še nimajo zadosti po 400, 500 in še več?!

T. Glej, dragi prijatelj, ali ti možje znajo denar tudi obračati, odkar so tako študirani; kaj misliš, da človek zastonj toliko študira?

J. Menda ne poznajo naših rev ali pa nimajo z nami nobenega usmiljenja; ko bi jaz vsako leto 400 ali 500 gold. dohodkov imel, gospod bi bil in bi lože živel, kakor zdaj. — Do zdaj sem komaj toliko imel, da sem si vsaj prešička kupil, zredel in prodal; imel sem vsaj za davke in usnje; vedi pa, da ga domá že „pet laških let“ nisem zabodel — tako daleč človek pride — in ne misli, da bi svinjskega cviljenja ne mogel prenašati, tako občutljivega srca pa le nisem. Glej, le za druge moram rediti! Če bo treba še vse to plačevati, kar si mi danes povedal; potem še toliko ne bom imel, da bi ga kupil — nikar še za druge zredil. — Tone, še eno. Če pa tako daleč pridemo, da kmet ne bo nič imel, zdi se mi, da tudi cesar kmalu na kant pride! Sej vsaj stari pregovor pravi: „Kjer nič ni, tam je tudi cesar pravico zgubil.“ Z žalostnim srcem moram reči: Pri meni jo bo kmalu.

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor Kranjski.

12. seja 16. oktobra. (Konec.) Konečno nam je poročati še o peticijah občine Jeseniške, Begunjske, Brezniške in Leške gledé odpisa davkov in uravnanja zemljiškega davka, ter o peticijah občine Blejske in Gorjanske v istih zadevah in pa še tudi gledé uredenja servitutnih pravic.

Te peticije so zarad tega posebnega pomena, ker so povod dale, da je dr. Bleiweis gledé uravnave zemljiškega davka na Kranjskem predlog stavil, ki je neprecenljivo velike važnosti za našo deželo. Zavalj tega pa bodemo o bistvenih točkah te obravnave poročali nekoliko obširnejše.

Poročevalec o navedenih peticijah je bil poslanec Murnik, ki je opravičeno zahtevanje občin na tanko razjasnoval in potem v imenu gospodarskega odseka nasvetoval sledeče predloge, ki so pri glasovanju tudi obveljali, namreč: Peticije se izročé c. k. deželni vladi s priporočilom v rešitev, naj dela na to, da bode c. k. finančno vodstvo v Ljubljani pri odpisu davkov tudi razmere v teh občinah preiskovalo na tanko in na podlagi teh pozvedeb tudi tem občinam enakomerno družim okrajem odpisavalo davke, — in da se pri uravnavi zemljiškega davka ozir jemlje na dotične pritožbe zoper novo cenitev; ob enem je deželni zbor ponovil sklepe storjene v 10. seji 6. decembra 1872 o izvrševanju postave od 24. maja l. 1869 gledé uravnave zemljiškega davka. — Prošnji občine Blejske in Gorjanske je pa deželni zbor priporočal vladi še posebno v tem obziru, da se brž ko mogoče konečno rešijo zemljiško odvezne obravnave in konečno uravnajo servitutne pravice.

Potem se je zglasil dr. Bleiweis ter povdarjal, da bode nekoliko o izvršitvi postave od 24. maja leta 1869 gledé uravnave zemljiškega davka spregovoril, potem pa predlog stavil, ki naj bode dodatek onim, ki jih je gospodarski odsek nasvetoval. Stvar je tako važna, pravi govornik, da, čeravno je mnogokrat pri družih rečéh že rečeno bilo: „to je najbolj važno“,

je gotovo ta stvar najvažnejša letošnjega zborovanja, Ona ima važnost, ki bo segala v prihodnje stoletje. Gledé na peticije, ki smo jih ravnokar slišali, gledé na motive tiste interpelacije, ki jo je grof Barbo izročil, in o kateri je bila nekaka precej viharna debata, gledé dalje na glasove, ki se slišijo še od drugih strani, treba je, da eno stopinjo dalje stopimo, kakor je nasvetoval gospodarski odsek in da gremo s svojo prošnjo na Dunaj.

Nasvèt, ki ga bom stavil, je popolnoma v soglasju s tisto prošnjo, ki je šla iz srede deželnih stanov 22. aprila leta 1844. Takrat so se deželni stanovi obrnili do presvitlega cesarja. Med drugim so v tej prošnji povdarjali posebno to, da za izpeljavo stabilnega katastra so bili v deželo poslani možje, „welche keine Landeskinden sind, die aus Böhmen und anderen Ländern hereingekommen sind, die Sprache des Volkes, mit dem sie verkehren, nicht verstehen, die Bewirthschaftungsmethode des Volkes verspotten.“ — To so besede, katere najdemo v navedeni prošnji deželnih stanov, katero je sestavil g. grof Anton Auersperg, oni mož naše domovine, ki se je največ poganjal za to, da se breme olajša zemljiškim posestnikom. Še vé da, če bi bil takrat „Laibacher Tagblatt“ že na svetu, bi bil rekel: „Die Deutschfresser im Landhause“ so to peticijo zoper tujce, ki naše dežele in jezika našega ne poznajo, naredili. Al takrat ni nihče ugovarjal, da so deželni zastopniki zahtevali, naši deželani naj vzamejo to delo v roke. Konečno je dr. Bleiweis predlagal: „Da se mnogostranska bojazen o izpeljavi postave od 24. maja l. 1869 zarad zemljiškega davka na Kranjskem odstrani, naprosi se slavno finančno ministerstvo, naj blagovoli v deželno komisijo za uravnavo zemljiškega davka imenovati može, ki — v smislu §. 10. navedene postave — deželo našo in zemljo njeno poznajo ter jezik naroda našega razumejo, da se vojvodstvu Kranjskemu po stabilnem katastru naloženi neizmerno visoki zemljiški davek zniža do pravične razmere.“ (Živa pohvala na levi.)

Deschmann, prvi in edini razun vladnega zastopnika, je izrečno ugovarjal temu predlogu ter ga strastno spodbijal. Ko je najprej slavo prepeval na dolgo in široko tujcem v naši deželi, je izrekel, da se mu taka prošnja, kakor jo je dr. Bleiweis nasvetoval, jako nevarna zdi, ker bi se znali udje dotičnih komisij razžaljene čutiti; sicer je pa tudi za naše deželane največa sramota, če se tujcev tako bojimo, da celó finančno ministerstvo prosimo, naj nam za Boga ne pošilja tujcev.

Dr. Poklukar bolj na drobno zagovarja dr. Bleiweisov predlog, spodbija Deschmanna ter se sklicuje na jasne določbe dotične postave, ki zahteva, da finančno ministerstvo v komisije za uravnavo zemljiškega davka imenovati mora v prvi vrsti deželane, vsikakor pa take osebe, katere so v gospodarskem oziru popolnoma izobražene in katere so jezika našega naroda popolnoma zmožne.

Dr. Zarnik Deschmannu nasproti ugovarja, da nam je vsak človek ljub in drag, ako v našo deželo pride z namenom, prijatelj biti našemu narodu in mu koristiti, naj pride potem od kodar kolj hoče. Memo Haquet-a, ki ga je Deschmann citiral, omenjam tudi Charlesa Nodier, slavnega francoskega jezikoslovca in pesnika, ki je v Ljubljani uredoval francoski list „telegraphe officiel“ in je bil velik prijatelj Vodniku. Ta slavni mož je spoštoval slovenščino in naš narod; rekel je v svojih spisih, da ga je v srce bolelo videti naš zemarjeni narod, katerega že tisuč let Nemeč tlači. Take tujce, gospoda moja, tudi mi spoštujemo in si jih želimo v deželo. Take pa, ki iz Bizmarkije pridejo z znano aroganco narod posmehovat in katerih, kakor

Deschmann pravi, mi še vredni nismo, take može bomo mi zmirom za tujce smatrali in si jih daleč proč iz naše dežele želeli. Na to tudi meri Bleiweisov predlog. V obče pa, pravi konečno govornik, je meni več domačinov znanih, kateri so nam večji tujci, nego oni, ki utegnejo priti iz Afrike ali Amerike, in teh se moramo najbolj varovati! (Pohvala na levi.)

Dr. Bleiweis poprime še enkrat besedo ter povdarja, da gosp. Deschmann-u, kedar gré za domače stvari, ni mogoče brezstrastnemu biti. Glas že mu prihaja ves drugi, kedar govori o narodnem jeziku ali o domačih zavodih. Tu je strast tako očitna, da ni čuda, da so sodbe njegove na vse strani pomanjkljive in krivične. (Klici na levi: Res je!) Jaz nisem govoril o onih udih deželne komisije, ki so od ljudskega zastopa izvoljeni. To ni moj predlog. Jaz govorim le od imenovanja ministerskega; ministerstvo imenuje svoje uradnike, ki niso naši zastopniki. O tem govori, kakor je g. dr. Poklukar omenil, izrekoma postava v §. 10. Tu toraj ne gré za naše može, ampak za tiste uradnike, ki jih ministerstvo imenuje. Če so deželni stanovi že takrat tako govorili, so vedeli, koliko so nam tujci nesreče in škode prinesli.

Že prej sem rekel: kedar strast govori, se razlogi skrijejo. Gosp. Deschmann je govoril za tujce in navajal Haquet-a. Tudi jaz ga poznam; on je bil slaven naravoslovec, je spisal izvrstne knjige, a to še le takrat, ko je deželo našo spoznaval. Druga pa je z inspektorji, ki jih tuji zrak prinese iz Pemskega ali od kodar koli v našo deželo, ki razsajajo in cenijo naša zemljišča že čez 14 dni po svojem prihodu. Haquet je več let bival v deželi, potem je še le knjigo pisal, pa ne napačno cenil dohodke naših zemljišč. Vse to, kar je gosp. Deschmann govoril danes zaničuje naše kmetijstvo, na tisto stran spada, kakor to, ko je zadnjič naš jezik tako zasramoval. (Deschmann zakliče: Protestiram zoper to!) Saj ste rekli, kakošne smeti da spravljamo na slovensko naše gledišče. (Deschmann zakliče: Lumpaci Vagabundus!) No, če je Lumpaci Vagabundus v nemškem dober, je tudi dober, če je slovensko prestavljen. Sploh pa ne vem, ali se more g. Deschmann v tako ostro kritiko slovenščine spuščati, ker je že dolgo časa zapustil to polje in brez nasledkov taka malomarnost nikdar ne ostane. Predrzno pa je, kaj kritikovati, kdor ni strokovnjak.

Moje mnenje ni, da bi nezaupnico dali domačim možem v deželni komisiji, ampak jaz le želim, naj ministerstvo na tanko sitice dene tiste uradnike tujce, ki jih je v našo deželo poslalo. Če se v operatih komisijskih kaj napačnega najde — in po spomenici g. Pajka soditi je to gotovo — potem naj stori vse tako, kakor postava zahteva, pošlje naj nam domače ljudi, ki imajo dobro voljo, postavijo v njenem smislu izvrševati. Kajti, če ostanemo pri tem zemljiškem davku, kakor smo sedaj, mora naše kmetijstvo vedno bolj hirati, in naj delamo kmetijskih šol, kolikor hočemo, ne bo nam mogoče skopati se iz davkovskih dolgov. (Pohvala na levi.)

Potem je Horak zagovarjal Bleiweisov predlog ter omenil, da dr. Bleiweis o tujcih ni tako govoril, kakor je Deschmann sodil. Govornik navaja cenilno komisijo, pri kateri je bil tujec, ki ni tukaj rojen, namreč g. Schollmayr; pa ker je bil ljudstvu pravičen, se ga je odbacnilo iz komisije. Mi se ne pritožujemo zoper tujce, ki so ljudstvu pravični, al takih tujcev, ki ljudstvo tlačijo, ter od njega več zahtevajo, kakor zmore, takih tujcev se moramo braniti.

Konec razgovora je bil ta, da je dr. Bleiweisov predlog obveljal.

Obveljal je s tem najvažnejši predlog tega dežel-

nega zborovanja, kakor smo že poprej omenili, predlog, ki ima pomen ne le za sedanost, ampak ki sega v prihodnje stoletje. Kajti kakor se bode postava od 24. maja l. 1869 gledé uravnave zemljiškega davka izvršila na Kranjskem, tako bomo plačevali krvavi zemljiški davek.

S tem sklenemo poročilo o letošnjem deželnem zborovanju ter zakličemo: Bog daj, da se zemljiški davek na Kranjskem uravná vseskozi pravično v smislu postave; — Bog daj, da se olajša breme, katero Kranjce gledé davka v primeri z drugimi deželami Avstrijskimi tako hudo in nepravično tlači!

Muzikalne novice.

Slovenska „glasbena matica“ je ravnokar na svitlo dala sledeči dve kompoziciji:

„Po jezeru bliz' Triglava“ — se zove koncertna ilustracija, ki jo je za glasovir zložil A. Förster.

Slavnoznani skladatelj predstavlja nam v tej kompoziciji selansk prizor, zanimivo idilo, in zdi se nam, ko čujemo te glasove, kakor da bi videli čolnič plavati po jezeru. Kar nam je prezgodaj umrli Miroslav Vilhar v krasni svoji pesmi pel, ljubko nam doni iz Försterjeve kompozicije na glasoviru. Že v vvodu čujemo glase glavnega motiva, „da odmeva od gore.“ Têma stopi pred nas v olišpani opravi, pa se od sledeče prve variacije loči po refrênu, v katerem kakor iz daljave donijo na naše uho konečni glasovi znane narodne pesmi „Triglav“. Za njo pa sledi druga variacija, ki se od prve loči po drugem narodnem napevu, — in prav to dela nam kompozicijo tem bolj interesantno. Po sentimentalnem, umetno zloženem „largo“ končuje skladatelj ta jako mikavni selanski prizor s živahnim „allegro“. Gledé na priljubljene narodne napeve, ki jih obdeluje v tej „ilustraciji“ in gledé na to, da v vsem je delo izvrstnega umetnika; zato lahko rečemo, da bode v vsakem koncertu, še posebno pa v vsaki slovanski „besedi“, učinila velik efekt, in to tem bolj, ker igralcu ali igralki te precej težke kompozicije se ponuja prilika občinstvu kazati izurjenost svojo. Naj bi pač taka in enaka dela večkrat slišali v čitalničnih „besedah“ poleg tujih kompozicij! — Ker je „glasbena matica“ skrbela za lično vnanjo obliko, v kateri je na svetlo dala imenovano delo, združuje se vse, da Försterjeva kompozicija pride posebno na vsak glasovir narodnih naših gospodičin.

* „Sveta maša“ za sopran, alt, tenor in bas (to je za mešani zbor), zložil Daniel Feigelj.

Ta maša je v vseh svojih 9 razdelkih zložena v pravem cerkvenem duhu, se lahko poje in prijeten vtisek dela na poslušalca, ker se tudi posamezni glasovi lepo vrstijo. Toplo jo tedaj priporočati smemo vsem slovenskim cerkvenim zborom. Blaznikova kamnotiskarna dala jej je tudi lično unanjo obliko.

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

II.

Poštarica na Prelazu.

(Konec.)

Nas obide groza to videti in slišati. Poštarica spreminja vse barve in res hoče se zmuzniti iz sobe, a

žandar in sodnijski sluga jo primeta vsak za drugo roko. Zdravnik podá ranjencu vode, katero ta poželjivo izpije, potem pa vrže steklenico proti poštarici, katero zadene na obraz, da se kri pcedi.

„Znorel je,“ kriči poštarica, „ne poslušajte ga! Kar bo govoril, bo vse hudobna laž.“

„To bomo že mi razsodili,“ pravim jaz in se vsem s pisarjem vred blizo postelje, da bi bolje slišal ranjenega, ki začne v pretrganih stavkih pripovedovati:

„Kdo sem jaz in kaj sem bil, to menda vas ne bo mikalo; moja zdanja žena naj vam to razloži obširnejše, saj vse natanko vé; jaz le v kratkem omenim, da sem, kakor ona, po rodu Prus. Svojo zdanjo ženo sem spoznal kot vojak, zavoljo nje in z njeno vednostjo sem nekega večera napadel in oropal bogatega potovajočega trgovca in mislil ž njo vred pobegniti na tihem čez mejo, pa žandarji so me prijeli in bil sem obsojen na deset let težke ječe, katero sem tudi prestal. Svoje ljubice nisem hotel izdati in tako je bila ona brez kazni.“

Ranjenec preneha, ker mu zmanjka moči. Zdravnik mu pomolí zopet vode, in ko je pil, nadaljuje:

„Izpuščen iz ječe grem iskat ljubice, a zvem, da je ni doma, da je že več let, kar je zginila brez sledú. Tudi brat njen, že oženjen, je bil zginil, nihče ni vedel, kam. Jaz se napotim je iskat, živim o hudodelstvih, tatvinah itd. inslednjič jo najdem tu na Prelazu vdovo.“

Zopet preneha ranjenec, kateremu je govorjenje težko. Poštarica skuša vmes se vtikati, češ, da ni res, kar govori, jaz pa ji rečem, da jej bomo usta zamašili, če ne bo tiho. Ranjenec zopet prične.

„Se vé da me ni bila nič kaj vesela, ko jej pridem v hišo. Imela je pri sebi hčer svojega brata, o katerem je vedela, da se mu na Ruskem dobro godí, saj jej je večkrat poslal denarja kot plačo za to, kar jo hči njegova stane. Da sem mogel v hiši ostati, mi je dala službo poštnega ekspeditorja. Kmalo se ponovi stara prijaznost med nama in tako mi tudi zaupa, da je denarno čisto na kantu. Jaz se čudim temu, kajti dobro mi je bilo znano, da je po možu podedovala lepo premoženje in jej je tudi kmetija, gostilna in pošta kolikor toliko nesla. „Res je — mi odgovori — lahko bi prav dobro stala, ko bi ne bilo neke pijavke. Ta me vedno molze in nima nikdar zadosti. „Kdo je ta pijavka, tega mi pa noče razodeti na noben način. Zdaj pač tudi to vem.“

Poštarica zopet zakriči, se hoče iztrgati čuvajema iz rok in zagnati se proti ranjencu, pa čuvaja jo držita trdo, da se ne more ganiti, ter jo potlačita na klop pri peči. Ekspeditor nadaljuje:

„O, to je pošast! Ko je njen mož umrl, je vse mislilo, da je umrl navadne smrti, a ona mu je zaudala, ker jej je bil na poti. Hotela je namreč iznebiti se ga, kajti imela je znanstvo z nekim gozdarjem, ki jej pa, vedé za njeno hudodelstvo, ni več upal, marveč bežal od nje in zdaj živi brez dela v mestu M. ter pošilja jej pisma, v katerih jo dere za denar, žugaje jej, da jo bo sodnji izdal, ako mu ne pošlje, kar zahteva. Ta je bil toraj tista pijavka, to sem zvedel še le pred kratkem, ko mi je prišlo neko tako pismo v roke. Takrat tega nisem vedel in tako sem se dogovoril ž njo, storiti to, kar sem pozneje storil.“

Bolnik vtrujen in spehan tu preneha in ko smo ga okrepčali z žganjem in vodo, nadaljuje:

„Tisti čas je prišlo po pošti veliko denarja, nekaj čez 8000 gold. Ta denar je drezal naju oba v oči, kaj rada bi se ga bila polastila, pa kako? Tudi zapazim nekega dne v poštnem žaklju, katerega sem bil odprl, pismo iz Ruskega do tukajšnje sodnije; pokažem ga poštarici in ona mi veli, pridržati ga za en dan, ker se